

Latviešu valodas
aģentūra

KOMUNIKĀCIJA PAR IZGLĪTĪBAS REFORMU

Kopš 2017. gada valstī tiek īstenotas izglītības reformas, lai pārskatītu gan mācību saturu un pieeju, gan mainītu izglītības sistēmā lietoto valodu proporciju, īpaši mazākumtautību skolu programmās palielinot latviešu valodas īpatsvaru. Pētījuma dati atklāj latviešu valodas skolotāju diskursus par šiem jautājumiem. Skolotāju atzīnās ir vērojamas bažas, neziņa un bieži arī virspusējas zināšanas par reformas būtību, kas liecina, ka komunikācijai ar skolotājiem jābūt precīzākai un konkrētākai. Skolēnu viedokļi atspoguļo gan skolotāju un vecāku attieksmi pret valodu un izglītības jautājumiem, gan arī skolēnu idejas izglītības līmeņa paaugstināšanai (īpaši vidusskolas posmā).

ATBALSTS LATVIEŠU
VALODAS MĀCĪŠANĀ

1. attēls. Bukletu tēmu loks

2. attēls. Pētījuma konceptuālais modelis

ANKETĒŠANA	Kvantitatīvā pieeja Skolotāju un skolēnu uzskati: kas, kā un kāpēc jā mācās, apgūstot latviešu valodu.
FOKUSGRUPU DISKUSIJAS	Metakognitīvā diskursa pieeja Skolotāju un skolēnu pieredzes stāsti par mācību procesu; refleksijas, kas veicina un kas kavē valodas apguvi.
STUNDU VĒROJUMI	Kontekstuālā pieeja Klases mācību vide, mācību procesa stiprās un vājās puses.

KOMUNIKĀCIJA PAR IZGLĪTĪBAS REFORMU

Skolotāju fokusgrupu diskusijas liecina, ka skolotāji visvairāk ir nobažījušies par:

- 1) latviešu valodas gramatikas un interpunkcijas mācīšanas jautājumiem;
- 2) LAT2 skolēnu nespēju apgūt mācību saturu latviešu valodā. Skolotāju viedokļi bieži ir dezinformācijas un ne visai veiksmīgas komunikācijas rezultāts, piemēram, attiecībā uz gramatikas mācīšanu. Skolēncentrēta pieeja, kas paredz aktīvāku skolēnu iesaisti arī gramatikas apgūvē, tiek tulkota kā atteikšanās no valodas jautājumu mācīšanas.

Savukārt skolēnu fokusgrupu diskusijās par izglītības reformām dominē šādi viedokļi:

- 1) vidusskolā jābūt stingrākai skolēnu atlasei, nav jāuzņem tie, kuri tikai traucē mācīties gribošajiem;
- 2) vidusskolā jābūt lielākai mācību priekšmetu izvēlei (piemēram, filozofija vai psiholoģija);
- 3) patīk pārā stundas (2 × 40 minūtes);
- 4) vidusskolā patiešām ir jā mācās kaut kas jauns, nevis visu laiku jāatkārto pamatskolas viela;
- 5) skolēni vēlas, lai viņiem ļauj izteikt savu viedokli, tostarp eksāmenu darbos, nevis atkārtot *pareizo*, ko sagaida skolotājs, skola, valsts. Pētījums atklāj, ka pilsētā, kurā skolotāji viskritiskāk izsakās par pārmaiņu nepieciešamību latviešu valodas mācīšanā, skolēni visnegatīvāk raksturo latviešu valodas mācīšanas procesu.

Mazākumtautību skolu skolēni ir dezinformēti par aizliegumu nākotnē skolā pašiem vai skolotājiem kaut ko teikt krievu valodā. Latviešu valodas apgūvē viņiem dominē pragmatisms, mazāk valodas apguve tiek saistīta ar vēlmi būt piederīgiem Latvijas sabiedrībai (to norāda tikai 47 % skolēnu). Tomēr ir skolēni, kuri uzsver šo unikālo iespēju apgūt un zināt trīs valodas (latviešu, krievu un angļu). Viņi rosina nevis nepārtraukti atkārtot, ka latviešu valoda ir jāprot, bet vairāk padomāt par ieinteresēšanu tās apgūvē.

KĀ KOMUNICĒT PAR IZGLĪTĪBAS REFORMU?

- Runājiet ar skolēniem un vecākiem par reformas būtību. Ja šaubāties par kaut ko, izsakiet arī šaubas, bet atklājiet *par* un *pret* argumentus, tādā veidā demonstrējot lietpratību medijpratībā.
- Runājiet ar mazākumtautību skolēniem, ka latviešu valodas īpatsvars mācību priekšmetu apgūvē pieaug, lai skolēniem būtu vieglāk iegūt izglītību, konkurēt darba tirgū un pilnvērtīgi piedalīties Latvijas sabiedrības dzīvē. Informējiet viņus, ka privātajā sfērā, kā arī neformālās komunikācijas situācijās (tostarp skolā starpbrīžos) netiek aizliegtas dzimtās valodas lietojums.
- LAT1 stundās, ja skolēni nevēlas, neuzsveriet viņu piederību citam etnosam vai citai kultūras telpai.
- LAT2 skolēniem nenorādiet uz viņu dzimto valodu kā šķērslī latviešu valodas apgūvē, tas skolēnos rada emocionālo spriedzi un saasina identitātes apziņu.
- Uzsveriet daudzvalodības priekšrocības; atklājiet latviešu valodas nozīmi pilsoniskās identitātes veidošanā, bet runājiet par to skolēnu ģimenes valodas un citu apgūstamo valodu kontekstā.
- Attīstiet skolēnos kritisko domāšanu, mācot argumentācijas prasmi, bet līdz ar to arī pieņemot, ka viņu viedoklis var atšķirties no jūsu viedokļa.
- Plānojiet tematus, kas atbilst vidusskolas posmam, paralēli nostiprinot prasmes, kas līdz galam nav apgūtas pamatskolas posmā.
- Komunikācijā par izglītības reformu ar skolēniem uzsveriet, ka, mācot latviešu valodu, vēlaties attīstīt viņu stiprās puses un prasmi būt aktīviem mācību procesā. Tajā pašā laikā respektējiet skolēnu intereses un vēlmes, veidojot dialogu par to, kā viņi gribētu ieinteresēti apgūt latviešu valodu.
- Komunikācijā ar reformas plānotājiem atklāti un konkrēti formulējiet savas vēlmes un vajadzības noteiktu jautājumu izziņāšanā.

“

Man šķiet, ka viens no galvenajiem uzdevumiem šobrīd ir bērnu audzināšana no bērnības. Vajag iepatēt cilvēkiem mīlestību pret latviešu valodu. Bet ne tā, kā atklāt patriotismu, teikt: „Latviešu valoda – tas ir labi, mācies latviešu valodu!” Bet kaut kā mēģināt ieinteresēt cilvēkus.

(LAT2 skolēns, Rīga, tulkots no krievu val.)

”

“

Es varu latviski runāt ļoti normāli, bet rakstīšana man sagādā grūtības. Man patīk mācīties latviešu valodu, jo es dzīvoju Latvijā. Bet man nepatīk skolotāju attieksme, ka viņi atgādina, ka es neesmu latviete. Un uzskata, ka es esmu krieviete, lai gan īstenībā tā nav. Tas ļoti tracina, jo es nepropagandēju krievu politiku un pārējo, jo es esmu latviete. Es neuzskatu, ka es esmu krieviete.

(LAT1 skolēns, Rēzekne)

”

“

Iepriekšējā skolā man ļoti labi pasniedza latviešu valodu, ielika pamatus, bet tagad vidusskolā, lai piedod mana foršā skolotāja, bet man ir diezgan garlaicīgi stundās. Ļoti tā – sēdi, raksti komatiņus, tas tā lielākoties arī viss.

(LAT1 skolēns, Liepāja)

”

Latviešu valodas aģentūras projektā „Attieksme pret latviešu valodu un tās mācību procesu” (2017–2020) ir izstrādāti 15 bukleti. Projekta mērķis bija noskaidrot skolēnu un skolotāju attieksmi pret latviešu valodas mācīšanos/mācīšanu un faktoros, kas ietekmē šo attieksmi. Pētījuma konceptuālo modeli skatīt 2. attēlā.

KĀ ŠIE MATERIĀLI IR IZSTRĀDĀTI?

Bukletos ir atspoguļots projekta rezultātu kopsavilkums. Dati ir iegūti trijos veidos:

- 1 anketējot 333 skolēnus no 8. klases līdz 12. klasei (LAT1 un LAT2) un 65 latviešu valodas skolotājus 14 skolās sešās pilsētās visos Latvijas reģionos;
- 2 astoņās fokusgrupu diskusijās četrās pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā) LAT1 un LAT2 skolās;
- 3 46 LAT1 un LAT2 mācību stundu vērojumos sešās Latvijas pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā, Valmierā, Jelgavā).

PAR KĀDĀM TĒMĀM IR ŠIE BUKLETI?

Bukleti ir par valodas mācīšanos un aptver četrus tematiskos lokus – jautājumus, kas ir saistīti ar skolēnu, ar mācību stundu, ar skolu un ar kontekstu kopumā. Pilns tēmu loks ir ilustrēts 1. attēlā.

KUR VAR IEGŪT VAIRĀK INFORMĀCIJAS PAR PĒTĪJUMU?

Informāciju par pētījumu var iegūt Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietnē

<https://valoda.lv/petijumi/sociolingvistika/>

vai sazinoties ar pētījuma un šo bukletu autoriem:

✉ sanita.lazdina@rta.lv

✉ gunta.klava@valoda.lv

✉ vineta.vaivade@valoda.lv

✉ solvita.poseiko@gmail.com

✉ mikelis.grivins@gmail.com